

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A brit diplomáciai jelenlét Magyarországon
1924 és 1941 között
A British Legation szervezete és működése**

Fürj Orsolya

Témavezető: Dr.habil. Barta Róbert egyetemi docens

DEBRECENI EGYETEM

Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola

Debrecen, 2017.

I. A témaválasztás háttere, az értekezés célkitűzései

A két világháború közötti brit–magyar kapcsolatok történetével foglalkozó kutatások döntő többsége a hivatalos brit külpolitika „londoni oldaláról” mutatta be a két ország kapcsolatát az elmúlt évtizedekben, amelyben csupán kisebb részt foglalt el a magyar eseményeket közvetlen közelről megfigyelő „budapesti oldalnak”, a brit diplomácia legfontosabb magyarországi szereplőjének tevékenysége. 1921-re épült ki mind személyi apparátusát, mind működésének kereteit tekintve a kutatás középpontjában álló budapesti brit követség, a British Legation. A követség napi munkafolyamatának és diplomáciai tevékenységének megismerése mind árnyaltabbá teheti a brit hivatalos állásponttal kapcsolatban eddig született kutatási eredményeket. Hasonlóan kevésbé ismert, hogy ez a diplomáciai tevékenység a követség és a magyar ügyekben illetékes politikai osztály munkafolyamatán keresztül hogyan csatornázódott be a brit külügyminisztériumba, a Foreign Office-ba, és annak milyen hatása volt Magyarország szempontjából a brit diplomácia gépezetére.

Az értekezés elsődleges célja, hogy olyan komplex megvilágításba helyezze Magyarországot és Nagy-Britannia két világháború közötti diplomáciatörténeti eseményeit, amelyek immár a budapesti brit követség történetével, a brit diplomaták tevékenységével, valamint a mindezt átszövő személyes kapcsolatrendszerrel együtt értelmezhetőek. Az értekezés egyik legfontosabb prioritása, hogy a brit követség szemszögéből mutassa be a két ország kapcsolatainak 1924 és 1941 közötti fontos állomásait, amelyek a legtöbb érdeklődést váltották ki a brit diplomaták körében, illetve betekintést nyújtsanak a misszió mindennapi diplomáciai munkájába: a szervezeti felépítéstől a napi jellegű működésig, a diplomaták Magyarországhoz fűződő ismereteit befolyásoló személyes találkozóktól a közvetve szerzett információkig, valamint az elemző követi jelentésektől a bizonytalan eredetű vagy bizalmas értesülésekig. A Foreign Office Magyarországot illető álláspontjának ismertetése is fontos részletekkel szolgál a két ország diplomáciai kapcsolatainak elemzéséhez, azonban az értekezés a követség nézőpontját helyezi előtérbe, ezáltal a brit külpolitika döntésmechanizmusának az a szintje ismerhető meg, ami közvetlen összeköttetést biztosított Nagy-Britannia és Magyarország között.

A követség diplomáciai tevékenységének elemzési szempontjai között, a szakmai felkészültség mellett, nem elhanyagolható a diplomaták munkájának eredményességéhez hozzájáruló személyi kvalitásuk, valamint az érzékeny külpolitikai témák és a személyes kapcsolatok során tanúsított diplomáciai érzékük ismertetése. A brit diplomaták információszerzésének hatékonyságát növelték a vezető magyar politikusokkal ápolt bizalmas

kapcsolatok, amelyek a magyar politikai helyzet elemzéséhez is fontos támpontot nyújtottak számukra, ezért a kutatás kiterjed a brit követség személyes kapcsolatrendszerének feltérképezésére is.

A vizsgált tizenhét év alatt öt brit követ teljesített szolgálatot Magyarországon. A követi időszakok súlyponti kérdéseit pontosan jelezték az adott időszak legfontosabb magyar kül- és belpolitikai, illetve gazdasági eseményei. Az első világháborút követően, az 1920-as évek első felére sikerült Magyarország belpolitikai és gazdasági konszolidációja révén újra a külpolitika felé fordulnia a Bethlen-kormánynak. Az új korszak mintegy szimbólumaként 1924-ben – Sir Thomas Hohler helyére – új követ érkezett Budapestre Sir Colville Barclay személyében, követi időszakának legfontosabb fejezetét a magyar külpolitika aktivizálódása jelentette. Utódja, Viscount Chilston az 1930-as évek fordulóján a gazdasági válság okozta nehézségek, majd a német orientáció egyre erősödő hullámai között vezette a budapesti brit missziót. A gazdasági válság viharos éveit követő időszakban Sir Patrick Ramsay irányítása alatt a követség látóterét már ismét a külpolitikai helyzet és a tovább erősödő német orientáció foglalta el, ami Sir Geoffrey Knox szolgálata idején sem változott. A vizsgált időszak utolsó követeként, 1939-től már Sir Owen O'Malley látta el a diplomáciai feladatokat Budapesten, aki bár különösen megértően viszonyult Magyarország német nyomással szembeni nehéz politikai helyzetéhez, azonban a nemzetközi események hatására 1941-ben már nem maradt hátra más feladata, mint a követség evakuálásának levezénylése.

A kutatás legfontosabb forrásbázisát jelentő követi jelentések tartalmi megoszlása érzékeltette, melyek voltak azok az események, amelyek iránt a követségen keresztül élénken érdeklődött a brit diplomácia: a revízió, a Habsburg-kérdés, a katonai ellenőrzés megszüntetése, a frankhamisítási ügy, a szentgotthárdi fegyverszállítási botrány, az olasz–jugoszláv–magyar kapcsolatok, a német orientáció. A jelentések vizsgálata alapján pedig rekonstruálható, hogy milyen feladattal bízta meg a Foreign Office a budapesti brit diplomatákat egy-egy felmerülő probléma esetén, és a követség által kialakított álláspontot hogyan fogadta London.

A brit diplomácia magyarországi működésének és mindennapi munkafolyamatainak megismerésére irányuló kérdések, így többek között, milyen információs csatornákon keresztül értesült a követség a politikai eseményekről, hogyan értékelt azokat, milyen javaslatokat tett megoldásukra, egyáltalán tett-e javaslatokat, valamint hogyan válaszoltak mindeerre a Foreign Office illetékes munkatársai, mind hozzájárulnak annak

feltérképezéséhez, hogy a brit külpolitika Magyarországgal kapcsolatos döntésmechanizmusában milyen szerepet töltött be a „budapesti oldal”.

A hivatalos és félhivatalos kapcsolati háló kialakítása fontos segítséget nyújtott a brit diplomatáknak a közvetlen és gyors információszerzéshez, ezért az értekezés egyik fontos célkitűzése, hogy erről az oldalról is bemutassa a brit követség munkáját. A kormányzóval, a miniszterelnökökkel, a külügyminiszterekkel és a magyar külügyminisztérium munkatársaival fenntartott kapcsolat elengedhetetlen volt a követek mindennapi munkájához, azonban érdemes megvizsgálni intenzitásuk estleges változásait, befolyásolhatta-e mindezt a követek személyisége, illetve a magyar politikusokkal fenntartott bizalmas kapcsolatok során nyert információk hogyan segítették a Foreign Office munkáját.

A brit követség két világháború közötti történetének vizsgálatával pontosabb képet kaphatunk a brit–magyar kapcsolatok jellegére vonatkozóan, hogyan értékelte a követség a magyarországi eseményeket, összhangban állt-e álláspontjuk Londonéval, a követek magyarországi tevékenysége milyen helyet foglalt el a Foreign Office döntésmechanizmusában, bizonyítható-e a brit rokonszenv létezése Magyarország irányába, vagy a brit álláspontot kizárólag a politikai és gazdasági érdekek mozgatták.

II. Módszertani kérdések, forrásbázis és historiográfia

A kutatás időkeretét jelentő 1924 és 1941 közötti időszak meghatározásának alapvető vezérelve volt, hogy a budapesti brit követség működésének egységes időszaka egyúttal a magyar külpolitikának egy olyan korszakával találkozhatson, amely az Osztrák–Magyar Monarchia közös külpolitikájának hosszú évei után immár az önálló lábra állt magyar diplomáciát fémjelezte. Az első világháborút követően a magyar belpolitikai és gazdasági viszonyok konszolidálásával, a külpolitika előtérbe lépésével, továbbá a brit követség szervezeti kiépülésével és Sir Thomas Hohlert követően egy új brit követ kinevezésével az 1924-es év a kapuját jelentette a két ország közötti közvetlen, klasszikus diplomáciai kapcsolatoknak. A két világháború közötti időszakban Magyarországon szolgálatot teljesítő brit követek közül Hohler 1924-ig tartó előbb budapesti főmegbízotti, majd követi rangban végzett diplomáciai munkáját, Horthy Miklóssal való személyes kapcsolatának szerepét, illetve ennek, a brit diplomácia Magyarországgal kapcsolatos álláspontját esetlegesen befolyásoló hatását már számos tudományos műben vizsgálták, az 1924 és 1941 között Budapestre akkreditált brit diplomaták tevékenységének ilyen típusú elemzéséről azonban még nem született részletes összefoglalás.

Az 1919 és 1924 közötti időszakban Hohler szerepe a szervezeti kiépülés szempontjából döntő jelentőséggel bírt, a következő tizenhét évre biztos alapot teremtett a brit diplomácia magyarországi jelenlétéhez, ezért az értekezésben külön fejezet mutatja be 1920-tól kezdődően a követségnek helyet biztosító, a Várnegyedben található Werbőczy utcai épületet, az V. kerületben működő különálló alkonzulátus felépítését, a személyi állomány kialakulását és változását. Hohler követi periódusa idején jelentkező problémák, a béketárgyalások Magyarországot érintő eseményeinek, a magyar gazdasági és belpolitikai konszolidáció részletes elemzéséhez nem csupán a budapesti követség tevékenységét lenne érdemes megvizsgálni, hanem a párizsi brit nagykövetség és a Népszövetség vonatkozó iratait is, amely azonban már túlmutat az értekezés keretein. Az 1924-es év azonban, szervezeten és a diplomáciai munkafolyamatokat tekintve is, éles határként jelent meg a követség történetében, amelyhez nemcsak egy új követ érkezése, hanem a változó magyar politikai légkör is hozzájárult. Míg korábban a misszió feladatai döntő többségben a magyar gazdasági és belpolitikai kérdések, a népszövetségi kölcsön felvételére irányuló tárgyalások, illetve a trianoni békeszerződésből eredő problémák köré csoportosultak, addig az 1920-as évek második felétől, összhangban a magyar külpolitika aktivizálódásával, egyre szélesebb diplomáciai tér nyílt a brit külpolitika számára Magyarországon. Az 1930-as évek végéhez közeledve a diplomáciai környezet változásával ez a mozgástér ismét folyamatosan csökkent, amelynek eredményeként a követség 1941-ben történt evakuálásával megszűnt a brit diplomáciai képviselő Magyarországon, ezért a kutatás időbeli keretét az 1924 és 1941 közötti időszak határozta meg.

Az értekezés felépítését tekintve a tematikus fejezetek nyújtanak betekintést a brit képviselő háború utáni kiépítésének részleteibe, a misszióknak helyet biztosító Várnegyed-beli ingatlan kiválasztásának körülményeibe, a diplomata és a technikai-adminisztrációs munkatársakat magában foglaló személyi állomány változásába, a követség szervezeti struktúrájába, általános működési folyamatába, valamint a diplomaták személyes kapcsolatrendszerébe, a magyar politikai vezető réteggel fenntartott kapcsolataikba. Fontos adalékkal szolgálhat a követek politikai életrajza, azon részletek megismerése, hogy a diplomatáknak volt-e bármilyen magyar családi kötelékük, ismerték-e megbízatásuk előtt Magyarországot, tudtak-e magyarul, hogyan fogadta őket a magyar politikai élet és a közvélemény. A követség diplomáciai munkájának feltérképezéséhez a Foreign Office-nak küldött követi jelentések mennyiségi és tartalmi szempontból történő vizsgálata és statisztikai elemzése nyújt támpontot: a követek milyen politikai eseményekkel foglalkoztak és milyen

arányban, narratív vagy elemző jelentéseket készítettek-e, hogyan tükrözték a szövegek saját, személyes benyomásait és Magyarországgal kapcsolatos álláspontjukat.

A követi időszakok kronologikus felépítésének vázát azok a kül- és belpolitikai vagy gazdasági kérdések alkotják, amelyekre a követi jelentések tartalma alapján aktívan reagált a brit követség. Markánsan kirajzolódnak azok az elsősorban külpolitikai események, amelyek túlnyomó többségben szerepeltek a diplomáciai jelentések címei között. Ugyanakkor fontos megvizsgálni, hogy ezek a jelentések csupán az események tényszerű közlésére szorítkoztak-e, vagy valódi elemzést tartalmaztak, ezzel segítve a Foreign Office Magyarországgal foglalkozó osztályának munkáját. Továbbá a jelentések tartalmi minősége, stílusa és szerkezete a diplomata felkészültségére, tapasztalatára és diplomáciai jártasságára is rámutathat.

A kutatás alapvető forrásbázisát a londoni *The National Archives*ben őrzött Budapestről küldött követi jelentések, a brit diplomaták néhány esetben fennmaradt személyes iratanyagai és memoárjai alkotják. Emellett a Magyar Nemzeti Levéltár két világháború közötti brit–magyar kapcsolatokra vonatkozó forrásai, a Magyar Távirati Iroda tudósításai és a korabeli sajtóhírek is hozzájárulnak a brit követség budapesti munkájának feltérképezéséhez.

Nyolcvan-kilencven év távlatából a két ország kapcsolatainak félhivatalos jellegét is vizsgáló diplomáciatörténeti kutatás számos nehézséget vetít előre. A diplomáciai tevékenység ezen részének, éppen jellegénél fogva, kevés esetben maradt írásos emléke a levéltári források között. Legfeljebb töredékesen, elszórva mutatkoznak erre utaló jelek, azonban a bizalmas, szigorúan bizalmas vagy titkos minősítéssel ellátott követi jelentések, a diplomaták, illetve a velük kapcsolatban állók személyes iratanyagai és memoárjai, továbbá a korabeli sajtó cikkei támpontot nyújthatnak a részletek mozaikszerű feltérképezéséhez.

A témához kapcsolódó szakirodalom alapvető fókuszát a brit kormány Magyarországgal kapcsolatos hivatalos álláspontja jelenti, ugyanakkor születtek olyan monográfiák, tanulmányok a brit–magyar kapcsolatok két világháború közötti időszakát vizsgálva, amelyek a budapesti brit követség diplomáciai tevékenységének dokumentumait is felhasználták. Bán D. András és Arday Lajos magyar nyelvű, Bátonyi Gábor, Carlile Aylmer Macartney és Thomas L. Sakmyster angol nyelvű tudományos munkáiban a brit követek magyarországi tevékenységének bemutatása nagyobb szerepet kapott. A kutatáshoz további segítséget nyújtottak a magyar politikai események egy-egy mozzanatát részletesen feldolgozó összefoglalások (többek között Romsics Ignác és Zeidler Miklós a magyar revízióval foglalkozó tanulmányai, továbbá Ablonczy Balázs, Frank Tibor és Jeszenszky Géza munkái),

illetve az átfogó külpolitikai vagy egy-egy magyar politikus életpályáját bemutató monográfiák (többek között Gulyás László, Kerepeszki Róbert, Tóth Imre).

A brit–magyar kapcsolatok eseményeinek a budapesti brit követség szemszögéből történő vizsgálata további részletekkel bővítheti az angol és magyar nyelvű szakirodalom nézőpontját, amely szerint Nagy-Britannia Magyarországgal kapcsolatos álláspontját a brit érdekek határán belüli jóindulat jellemezte a két világháború közötti időszakban.

III. Új kutatási eredmények

A budapesti brit követek személyes jellemvonásai és Magyarországgal kapcsolatos álláspontjuk

A Budapestre akkreditált követek közös jellemzője volt, hogy jól felkészült, ötvenes éveikben járó és több éves tapasztalattal rendelkező diplomaták voltak. Több esetben magyarországi szolgálatukat megelőzően a környező országok fővárosainak követségén is elláttak diplomáciai feladatokat, így nem voltak ismeretlen számukra a közép-kelet-európai térség problémái. A budapesti követség és a brit külügyminisztérium magyar ügyekkel foglalkozó osztályának szervezeti felépítését vizsgálva pedig megállapítható, célszerű és bevált gyakorlatként a Foreign Office illetékes osztályáról helyeztek át magyarországi külszolgálatra hivatalnokokat, akik így már rendelkeztek ismeretekkel Magyarország politikai helyzetéről. A kinevezésük lejártakor pedig ugyanúgy a külügyminisztérium adott osztályán folytatták munkájukat.

A követek jellemvonásait és Magyarországgal kapcsolatos állásfoglalásukat tekintve azonban már nagyobb különbségek mutatkoztak. Sir Colville Barclay és Viscount Chilston személyét a magyar közvélemény nemcsak elfogadta, hanem tisztelettel és folyamatos érdeklődéssel vette körbe. Tovább fokozta népszerűségüket feleségeikkel együtt folytatott jótékonyági tevékenységük. Az 1930-as évek közepétől, bár továbbra is fontos szerepet töltött be a brit vonal a magyar külpolitika látóterében, azonban Sir Patrick Ramsay és különösen Sir Geoffrey Knox idején már korántsem volt használható a két ország kapcsolatára a korábban gyakran említett szívélyes jelző, amely részben a brit külpolitika Magyarországgal kapcsolatos helyzetértékelésének változásából, részben azonban a követek jelleméből is fakadt. Az egyre erőteljesebb német politikai, ideológiai és gazdasági nyomás ellenére Knox kevés megértést mutatott Magyarország helyzete iránt, amelyet valószínűleg a korábbi, Saar-vidéken szerzett, Németországgal szembeni tapasztalatai is befolyásoltak, így

Sir Owen O'Malley támogató álláspontja kínálkozott utolsó lehetőségként a magyar kormány számára Nagy-Britannia jóindulatának megtartásához.

Bár a követek minden esetben a Foreign Office iránymutatása alapján jártak el, folyamatosan tájékoztatták Londont a magyarországi eseményekről, azonban mégis különbségek érzékelhetők az egyes követi időszakok jellegében. Különösen Barclay-nak és O'Malley-nek sikerült bizalmas kapcsolatot kialakítania a vezető magyar politikai körökkel, a gyakori személyes találkozók a kormányzóval, Bethlen Istvánnal, Walko Lajos és Kánya Kálmán külügyminiszterekkel közvetlen kapcsolatot biztosított a Foreign Office és a magyar kormány között. Knox követi periódusa idején ez az informális kapcsolati háló már nem tudta betölteni szerepét, mert a magyar politikusok is pontosan érzékelték Knox kevésbé magyarbarát álláspontját, így alig kínálkozott lehetőség a személyes kapcsolatok javítására. Míg Chilston és Ramsay követi feladataikat teljesítve, folyamatosan tájékoztatták Londont a magyarországi eseményekről, addig Barclay, Knox és O'Malley aktívabb szerepet tölthettek be, javaslatokat is megfogalmaztak a Foreign Office számára.

A budapesti brit követség szerepe a brit külpolitikai döntésmechanizmusban

Az egyes követi időszakok áttekintése során láthatóvá vált, hogy a Budapestre akkreditált brit követek különböző problémákkal találtak szemben magukat, amelyeket az aktuális politikai helyzet alakított ki, és amelyek egyben magyarországi működésük útjelzőiként is szolgáltak, meghatározva diplomáciai munkájuk főbb pontjait.

A gazdasági és belpolitikai konszolidációt követően, Sir Colville Barclay követi megbízatása alatt a követség és a Foreign Office is a brit–magyar kapcsolatok szívélyességét hangsúlyozta, amely azonban nem jelentette azt, hogy a brit diplomácia a Magyarország iránti rokonszenvtől vezérelve segítette volna az 1920-as évek második felében a Bethlen-kormányt egy-egy nemzetközi incidens kirobbanásakor. A frankhamisítási botrány elsimítása érdekében tett brit beavatkozást nem Magyarország jóindulatú megsegítésének célja motiválta, hanem sokkal inkább annak megakadályozása, hogy a botrány újabb akadályt gördítsen a katonai ellenőrzés megszüntetésével kapcsolatos tárgyalások elé, amelynek terhétől a brit diplomácia már szeretett volna minél előbb megszabadulni. Ebben az időszakban a követség, London és a magyar kormány között közvetítve, tevékenyen részt vett a brit külpolitikai célok megvalósításában.

Hasonlóan, a szentgotthárdi fegyverszállítási botrány során is, ahogy Viscount Chilston is megfogalmazta, az incidens népszövetségi vizsgálatát nem közvetlenül Magyarország megsegítése érdekében ellenezte a brit kormány. A Foreign Office attól tartott, hogy ha egy

ilyen kevésbé fontos ügyben a vizsgálat megbukik, akkor azzal az egész népszövetségi eljárás elveszítené jelentőségét, amit így később, igazán fontos és sürgős ügyekben nehezebben lehetne alkalmazni. Chilston reálisan látta, hogy minden szívéllyesség ellenére mégsem létezett valódi kapcsolat a két ország között. Magyarország egyre jelentéktelenebb szerepet töltött be a brit diplomácia látóterében, amit nemcsak a magyar külpolitika olasz és német orientációja okozott, hanem a magyar kormány egyre növekvő külföldi adósságai is bizalmatlanságot ébresztettek brit politikai és pénzügyi körökben.

Sir Patrick Ramsay semleges álláspontját követően Sir Geoffrey Knox Budapestre érkezése fordulatot hozott a diplomáciai kapcsolatokban, Knox jelentéseiben határozottan ellenezte, hogy Nagy-Britannia bármilyen mértékben és formában támogatást nyújtson Magyarországnak, mert azzal csak az erőforrásait pazarolná egy olyan országra, amely már véglegesen német érdekszférába került, ahelyett, hogy olyan országokra összpontosítana, ahol még reális lehetőség van a német terjeszkedés megállítására. Bár a Foreign Office-ban is elismerték, hogy kevés lehetőséget látnak Magyarország semlegességének fenntartására, de túlzónak találták Knox véleményét, amely így nem befolyásolta döntően a brit diplomácia Magyarországgal kapcsolat álláspontját.

Elődjével ellentétben Sir Owen O'Malley Londonba küldött jelentéseiben arról próbálta meggyőzni a Foreign Office-t, hogy Magyarország ügye még nem vészett el teljes mértékben, ezért szorgalmazta, hogy a brit kormány diplomáciai, kereskedelmi vagy a propaganda eszközeivel segítse az ország német nyomással szembeni ellenállását, amely azonban csak részben talált meghallgatásra a Foreign Office-ban. Optimizmusát kevésbé támogatták, és kissé tüskés jelleme sem vívta kis a brit diplomaták szimpátiáját Londonban. A brit propaganda-tevékenység hatékonyságának növelésére tett javaslatait azonban több alkalommal is támogatta a Foreign Office, a gazdasági segítségnyújtás formáját azonban elutasította.

A brit követek magyarországi munkájának értékelése, Magyarország helye a brit külpolitikában

A követek véleménye és elemzései a brit–magyar kapcsolatok fejlődéséről, vagy éppen azok változatlanágáról, helyzetértékelési realitásokról tettek tanúbizonyságot. Barclay kitűnően megírt jelentései kapták a legtöbb dicséretet Londonból. Struktúrájukból fakadóan az éves jelentések, amelyek elkészítésében ugyan a brit követség valamennyi diplomatája segédkezett, de elemző részei a brit követek keze nyomát is mutatták, kiválóan reprezentálták a Magyarországgal kapcsolatos nézeteiket. A Foreign Office diplomatái legtöbb esetben

hasznosnak találták a budapesti misszió értékeléseit, amelyek megkönnyítették munkájukat, de nem befolyásolták alapvetően a brit külpolitikai döntéshozatal folyamatát. Knox kevésbé magyarbarát hozzáállásával tisztában voltak Londonban is, amely azonban nem gyakorolt negatív hatást a brit–magyar kapcsolatokra, ugyanúgy, ahogy Barclay vagy O'Malley magyarbarát álláspontja sem eredményezett alapvető változást a Foreign Office-ban, ugyanakkor a Magyarországgal kapcsolatos követi jelentések számos alkalommal adtak lehetőséget élénk eszmecserére.

A különböző időszakok jelentéseinek összehasonlítása alapján is érzékelhető, hogy Barclay és O'Malley diplomáciai szerepe sokkal aktívabb, kezdeményezőbb volt a többi követ tevékenységéhez viszonyítva. Ramsay munkájának londoni megítélése kettős volt, egyes összefoglalásait kitűnőnek értékelték londoni kollégái, de hosszadalmas, egy-egy politikai beszéd leiratát vagy a magyar sajtóban megjelent változatát tartalmazó jelentéseit érdektelennek tekintették. Bár Knox nézőpontja valóban nem tükrözött semmilyen megértést a magyar kormány helyzetével kapcsolatban, Magyarországgal szembeni ellenséges magatartás azonban nem jellemezte.

Az 1920-as években fokozott érdeklődés mutatkozott a brit diplomácia részéről Magyarország irányába, amely 1924 és 1928 között, Sir Colville Barclay követi periódusa idején érte el csúcspontját. Nagy-Britannia egyetlen érdeke csupán a térség stabilitásának fenntartása és Franciaország előretörésének megakadályozása volt, így a magyarországi eseményeket is „*a barát érdektelenségével*” szemlélte. A brit diplomácia hagyományosan egyensúlyozó szerepben igyekezett fellépni Magyarországon. Saját, főleg információs eszközeivel, támogatta minden olyan kezdeményezést, amely a térség stabilitását segítette elő, így például a magyar–jugoszláv közeledést, ugyanakkor elhatárolódott minden, a békét veszélyeztető akciótól, ahogy a Rothermere-kampánytól is. Barclay személyében az aktív magyar külpolitika időszakában egy olyan tapasztalt diplomata irányította a budapesti brit követséget, aki ezt az egyensúlyozó szerepet meg is tudta valósítani, miközben sikerült kiépíteni egy jól működő kapcsolati hálót, amelyhez személyisége és a magyar közvélemény köreiben elért népszerűsége is nagymértékben hozzájárult. Munkáját nemcsak a Foreign Office-ban, hanem a magyar politikai körökben is nagyra értékelték.

Egy átmeneti visszaesést követően, amikor a gazdasági világválság és annak következményei kerültek előtérbe, az 1930-as évek derekára újabb kihívásokkal találta szembe magát London, és egyre hűvösebbé váltak a brit–magyar kapcsolatok. Ahogy Magyarország fokozatosan német gazdasági, politikai és ideológiai befolyás alá került, úgy Nagy-Britannia egyre kisebb érdeklődést mutatott a magyar kérdések iránt. A Budapestről

küldött követi jelentések is világosan mutatták a brit diplomácia változó hozzáállását. Míg Barclay idején a jelentésekhez hozzáfűzött megjegyzések a Foreign Office diplomatái közötti elénk eszmecserére utaltak, addig az 1930-as évek közepére legtöbb esetben már ezek a megjegyzések is elmaradtak, és csupán tudomásul vették a magyar eseményeket. A nemzetközi fejlemények és a német–magyar kapcsolatok alakulása azonban ismét aktívabb párbeszédre és a brit–magyar kapcsolatok szerepének felülvizsgálatára sarkallta a Foreign Office-t. O'Malley támogató álláspontja kétségkívül előnyös volt Magyarország számára, korábbi diplomáciai tapasztalatának, a Southern Department élén végzett tevékenységének köszönhetően véleményét a Foreign Office is fontosnak tartotta. Bár Magyarország aktívabb támogatására tett javaslatával korlátozott mértékben értettek csupán egyet Londonban, ugyanakkor valószínűleg O'Malley személyének és diplomáciai munkájának is köszönhetően, egészen 1941 áprilisáig fenntartotta Nagy-Britannia a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal.

A brit követség két világháború közötti munkája nagymértékben hozzájárult a magyar külpolitika angolbarát vonalának és a „szívélyes” brit–magyar kapcsolatok fenntartásához, de csupán a brit politikai és gazdasági érdekek határára belüli „*őszinte jóindulat*” mértékéig. A követség tevékenysége fontos háttérül szolgált a brit külpolitika döntéshozatalához is, érdemben azonban nem befolyásolta. Már a Cabinet Office 1931-es memoranduma is úgy foglalta össze a két ország kapcsolatát, hogy Nagy-Britanniának semmilyen különös érdeke nincs Magyarország relációjában, csupán annak keresi lehetőségét, hogyan hathatna Magyarországra és szomszédaira a stabilitáshoz vezető út, a békeszerződések által generált új világ elfogadása érdekében, ezzel segítve elő a politikai megbékélés folyamatát a közép-európai térségben.

Nyilvántartási szám: DEENK/49/2017.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Fűrj Orsolya
Neptun kód: CO6XL3
Doktori Iskola: Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10040372

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Magyar nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (1)

1. **Fűrj, O.:** A Foreign Office és a magyar külpolitika aktivizálódása 1927-ben.
Hallg. Műhtanulm. 2, 113-129, 2013. ISSN: 2063-6024.

Magyar nyelvű konferencia közlemények (3)

2. **Fűrj, O.:** Az aktív külpolitikától a német orientációig: Viscount Chilston brit követ megbízatása Magyarországon (1928-1933).
In: III. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2014. Konferenciakötet [elektronikus dokumentum]. Szerk.: Schaub Anita, Szabó István, Pécsi Tudományegyetem Doktorandusz Önkormányzat, Pécs, 333-344, 2015. ISBN: 9789636427412
3. **Fűrj, O.:** A brit diplomácia új kihívásai Magyarországon 1933-ban.
In: Tavaszi Szél 2014 = Spring Wind 2014. Szerk.: Csiszár Imre, Kőműves Péter Miklós, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Debrecen, 104-111, 2014. ISBN: 9789638956071
4. **Fűrj, O.:** A brit-magyar diplomáciai kapcsolatok súlyponti kérdései az 1930-as évek első felében.
In: Tanulmányok a magyar történelemből a kora újkortól a legújabb korig: Válogatás a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Történelemtudományi Doktori Iskola által 2014. április 25-én, Szegeden szervezett tudományos konferencia előadásából. Szerk.: Döbör András, Zeman Ferenc, Egyesület Közép-Európa Kutatására, Szeged, 117-126, 2014. ISBN: 9789638972477

Idegen nyelvű konferencia közlemények (2)

5. **Fürj, O.:** The Challenges of the British Diplomacy in Hungary: Sir Patrick Ramsay as British Minister in Budapest (1933-1935).
In: 7th International Academic Conference. Conference Proceedings, International Institute of Social and Economic Sciences (IISES), Prague, 217-229, 2013. ISBN: 9788090524170
6. **Fürj, O.:** The Development of Italian-Hungarian Relations from the Aspect of the Foreign Office in 1927.
In: Tavasz szél, 2013 = Spring wind, 2013. Szerk.: Keresztes Gábor, Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 49-53, 2013. ISBN: 9789638956026

További közlemények

Magyar nyelvű könyvrészek (2)

7. **Fürj, O.:** Brit politikusok magyarbarát álláspontjának háttere a két világháború között.
In: Interdiszciplináris kutatás: A Debreceni Egyetem hallgatóinak tanulmányai. Szerk.: Mező Ferenc, Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 23-35, 2011. ISBN: 9789633181201
8. **Fürj, O.:** Tisza István gróf megítélése a brit közéletben a két világháború között.
In: Tisza István és emlékezete: tanulmányok Tisza István születésének 150. évfordulójára. Szerk.: Maruzsa Zoltán, Pallai László, Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, Debrecen, 359-370, 2011. ISBN: 9789634734659

Magyar nyelvű közlemények hazai folyóiratban (2)

9. **Fürj, O.:** Sir Robert Gower, "Magyarország nagy barátja".
Hallg. Műhtanulm. 1, 108-126, 2012. ISSN: 2063-6024.
10. **Fürj, O.:** Magyarpárti lobbi a brit parlamentben a két világháború között.
Juvenilia. 4, 77-86, 2011. ISSN: 1788-6848.

Egyéb folyóiratközlemények (1)

11. **Fürj, O.:** "A fehér ember sírja" - Daniel Mark Stephen: "The White Man's Grave": British West Africa and the British Empire Exhibition of 1924-1925.
Klió. 20 (1), 3-8, 2009. ISSN: 1216-2965.

DEBRECENI EGYETEM
EGYETEMI ÉS NEMZETI KÖNYVTÁR

Idegen nyelvű konferencia közlemények (1)

12. **Fürj, O.**: Reality or Illusion? Chances and Results of the pro-Hungarian Lobby in London (1920-1941).

In: Tavasz Szél 2012 = Spring Wind 2012: konferenciakötet. Szerk.: Fülöp Péter,
Doktoranduszok Országos Szövetsége, Budapest, 333-337, 2012. ISBN: 9789638956002

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudománymetriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2017.03.07.

